Valiokunnan mietintö VaVM 29/2016 vp─ HE 176/2016 vp

Valtiovarainvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle yrittäjävähennystä koskevaksi lainsäädännöksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle yrittäjävähennystä koskevaksi lainsäädännöksi (HE 176/2016 vp): Asia on saapunut valtiovarainvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Eduskunta-aloite

Esityksen yhteydessä valiokunta on käsitellyt seuraavan aloitteen:
- Lakialoite LA 68/2016 vp Antero Vartia vihr ym. Lakialoite laiksi tuloverolain muuttamisesta

Jaostovalmistelu

Asia on valmisteltu valtiovarainvaliokunnan verojaostossa.

Asiantuntijat

Verojaosto on kuullut:
- erityisasiantuntija Anu Rajamäki, valtiovarainministeriö
- ylitarkastaja Matti Mäkelä, maa- ja metsätalousministeriö
- ylitarkastaja Markus Kautto, Verohallinto
- veroasiantuntija Jukka Hakola, Suomen Kuntaliitto
- veroasiantuntija Tero Honkavaara, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- johtaja Ann-Mari Kemell, Keskuskauppakamari
- johtaja Timo Sipilä, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- johtaja Anna Lundén , Suomen Yrittäjät ry
- lakiasiain johtaja Vesa Korpela, Veronmaksajain keskusliitto ry
- apulaisprofessori Tomi Viitala, Aalto-yliopisto
- professori (emeritus) Heikki Niskakangas

Verojaosto on saanut kirjallisen lausunnon:
- työ- ja elinkeinoministeriö
- Kuusamon yhteismetsä
- Mustialan yhteismetsä
- Suomen yhteismetsä ry
- Akava ry

Valmis
5.0

- Metsäteollisuus ry
- Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry

HALLITUKSEN ESITYS JA EDUSKUNTA-ALOITE

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tuloverolakia. Lakiin otettaisiin säännös niin sanotusta yrittäjävähennyksestä. Lakia muutettaisiin siten, että elinkeinotoiminnan, maatalouden ja porotalouden tuloksesta vähennettäisiin verotuksessa viisi prosenttia, kun tulos otetaan huomioon luonnollisen henkilön tai kuolinpesän verotuksessa. Metsätalouden verotuksessa otettaisiin huomioon vastaava vähennys.

Esitys liittyy valtion vuoden 2017 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2017 alusta. Muutosta sovellettaisiin ensimmäisen kerran vuodelta 2017 toimitettavassa verotuksessa.

Lakialoite

Lakialoitteessa LA 68/2016 vp ehdotetaan, että tulonjakovaikutusten tasaamiseksi yrittäjävähennykselle asetetaan katto 50 000 euron kohdalle, jolloin kaikki yrittäjävähennykseen oikeutetut yritykset saisivat tuohon rajaan asti ehdotetun 5 %:n vähennyksen, mutta yli 50 000 euron verotettavan tulon osalta 5 %:n yrittäjävähennystä ei enää myönnettäisi.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muutettuna. Muutoksia on perusteltu erikseen yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Valiokunta pitää tärkeänä, että myös muiden kuin osakeyhtiömuotoisten yritysten verotus pidetään kansainvälisessä kehityksessä ja muuttuvassa ympäristössä kilpailukykyisenä. Esitys tasaa osakeyhtiömuotoisen ja muiden yritysmuotojen pääomatulo-osuuden veroasteiden eroa ja lisää näiltä osin yritysmuotojen neutraalisuutta. Esityksen tavoitteita voidaan pitää hyväksyttävinä, vaikka muutokset kaventavat laajaa veropohjaa ja monimutkaistavat verojärjestelmää. Vaikka esityksen työllisyysvaikutuksista on esitetty erisuuntaisia näkemyksiä, se kannustaa yritystoiminnan harjoittamiseen, ja näin ollen se myös edistää itsensä työllistämistä yrittäjänä. Koska esityksen voidaan arvioida lisäävän yrittäjämuotoista toimintaa oikealla tavalla, on tärkeää, että Verohallinto ottaa tämän huomioon asiakasneuvonnassa ja ohjeistuksessa. Valiokunnan näkemyksen mukaan palkan ja työkorvauksen välistä rajanvetoa koskeva Verohallinnon soveltamisohje on oi-

keansuuntainen, ja verovelvollisen vahingoksi tapahtuvat takautuvat tulkinnat tulisi rajata selviin väärinkäytöstilanteisiin.

Valiokunnan ehdottamilla muutoksilla ei ole merkittäviä vaikutuksia valtion verotuottoihin.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

30 a §. Yrittäjävähennys. Valiokunnan mielestä yrittäjävähennys tulee tehdä yhdenmukaisesti yksityisen elinkeinonharjoittajan, maatalouden, metsätalouden ja porotalouden harjoittajan verotuksessa eikä esitys saa johtaa verotuksen kiristymiseen niillä metsätalouden harjoittajilla, joilla toiminta on tappiollista. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa, että metsätalouden puhdasta pääomatuloa tai tappiollista pääomatuloa laskettaessa tulot ja menot otetaan huomioon täysimääräisesti ja yrittäjävähennys lasketaan vastaavalla tavalla kuin muilla yrittäjävähennykseen oikeutetuilla verovelvollisilla. Näin ollen ehdotetun tuloverolain 30 a §:n 2 momentin 2 kohta poistetaan ja metsätalouden pääomatulosta tehtävästä yrittäjävähennyksestä säädetään uudessa 6 kohdassa.

Ehdotetun säännöksen 2 momentin 2 kohdan poistamisen johdosta yrittäjävähennys ei vaikuta tappiollisen tuloksen laskentaan ja sääntely on tältä osin yhtenevä muiden yrittäjävähennykseen oikeutettujen verovelvollisten kanssa. Uusi 6 kohta vastaa pääosin muiden yrittäjävähennykseen oikeutettujen verovelvollisten yrittäjävähennyksen laskentatapaa. Metsätalouden osalta yrittäjävähennystä laskettaessa tuloverolain 43 §:ssä tarkoitetusta metsätalouden pääomatulosta vähennetään 55 §:ssä tarkoitettu metsävähennys ja 56 §:ssä tarkoitetut muut metsätalouden pääomatulosta tehtävät vähennykset sekä 111 §:ssä tarkoitettu menovaraus. Verojärjestelmän rakenteesta johtuen metsätalouden aikaisempien verovuosien tappiot eivät vaikuta yrittäjävähennyksen laskentaan. Metsätalous ei muodosta erillistä tulolähdettä, eikä metsätalouden tappiollista pääomatuloa vahvisteta erikseen metsätalouden pääomatulolajin tappioksi, jonka verovelvollinen voisi vähentää seuraavina vuosina metsätalouden pääomatuloista.

124 §. Veron määräytyminen. Hallituksen esityksessä yrittäjävähennystä ei ole kohdistettu yhteisetuuden harjoittamaan toimintaan. Valiokunta pitää kuitenkin tärkeänä, ettei esitys heikennä muun muassa yhteismetsän asemaa yhtenä metsätalouden harjoittamisen muotona suhteessa luonnollisen henkilön harjoittamaan metsätalouteen. Tämän johdosta valiokunta esittää yrittäjävähennyksen kohdistamista myös yhteisetuuden harjoittamaan toimintaan, mutta verojärjestelmän rakenteesta johtuen ja yhdenmukaisen kohtelun takaamiseksi valiokunta ehdottaa yhteisetuuksien verokannan alentamista yrittäjävähennystä vastaavalla määrällä pyöristettynä lähimpään puoleen prosenttiyksikköön. Näin ollen yhteisetuuden verokanta alenee 28 prosentista 26,5 prosenttiin. Yhteisetuuden verokantaa sovelletaan muun muassa yhteismetsiin. Valiokunta on käsitellyt yhteismetsien verotuksellista asemaa ja siihen mahdollisesti liittyvää verotukea mietinnössään VaVM 23/2011 vp.

Eduskunta-aloite

Valiokunta ehdottaa, että lakialoite LA 68/2016 vp hylätään.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2016 vp

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Valtiovarainvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 176/2016 vp sisältyvän lakiehdotuksen. ***(Valiokunnan muutosehdotukset)***

Eduskunta hylkää lakialoitteeseen LA 68/2016 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Valiokunnan muutosehdotukset

Laki

tuloverolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan tuloverolain (1535/1992) 124 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1546/2015, sekä

lisätään ~~tulovero~~lakiin uusi 30 a § seuraavasti:

30 a §

Yrittäjävähennys

Luonnollisen henkilön ja kuolinpesän tulona verotettavasta verovuoden elinkeinotoiminnan, maatalouden, metsätalouden ja porotalouden tulosta vähennetään yrittäjävähennyksenä viisi prosenttia siltä osin kuin kyse on:

1) 15 §:n 2 momentissa tarkoitetusta verotusyhtymän osakkaan puhtaasta tulosta, josta on vähennetty aikaisemmilta verovuosilta vahvistetut osakkaan maatalouden tappiot yhtymästä;

2) 16 §:n 1 momentissa tarkoitetusta osuudesta elinkeinoyhtymän elinkeinotuloon tai 16 §:n 2 momentissa tarkoitetusta osuudesta elinkeinoyhtymän maatalouden tuloon, josta on vähennetty 16 §:n 3 momentissa tarkoitetut verovapaat osingot;

3) 16 a §:ssä tarkoitetusta osuudesta ulkomaisen yhtymän ja eurooppalaisen taloudellisen etuyhtymän elinkeinotoiminnan tai maatalouden tuloon, josta on vähennetty osakkaan osuus yhtymän elinkeinotoiminnan tai maatalouden aikaisempien verovuosien tappioihin;

4) 30 §:n 1 momentissa tarkoitetusta jaettavasta yritystulosta;

5) 44 §:n 2 momentissa tarkoitetusta porotalouden puhtaasta tuotosta.

6) maatilana pidettävältä kiinteistöltä saadusta 43 §:ssä tarkoitetusta pääomatulosta, josta on vähennetty 55 ja 56 §:ssä tarkoitetut vähennykset sekä 111 §:ssä tarkoitettu menovaraus.

~~Maatilana pidettävältä kiinteistöltä saadun metsätalouden tulon verotuksessa yrittäjävähennys vähennetään siten, että metsätalouden puhdasta pääomatuloa laskettaessa otetaan huomioon:~~

~~1) 95 prosenttia 43 §:ssä tarkoitetusta pääomatulosta, josta on vähennetty 55 ja 56 §:ssä tarkoitetut vähennykset sekä 111 §:ssä tarkoitettu menovaraus; ja~~

~~2) 95 prosenttia metsätalouden tappiollisesta pääomatulosta.~~

124 §
Veron määräytyminen

— —

Pääomatulosta suoritetaan tuloveroa 30 prosenttia (pääomatulon tuloveroprosentti). Siltä osin kuin verovelvollisen verotettavan pääomatulon määrä ylittää 30 000 euroa, pääomatulosta suoritetaan veroa 34 prosenttia (pääomatulon korotettu tuloveroprosentti). Yhteisön tuloveroprosentti on 20. Yhteisetuuden tuloveroprosentti on 26,5. Yhteisöjen ja yhteisetuuksien veron jakautumisesta eri veronsaajien kesken säädetään verontilityslaissa.

— —

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
Tätä lakia sovelletaan ensimmäisen kerran vuodelta 2017 toimitettavassa verotuksessa.

_____

Helsingissä 25.11.2016

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Timo Kalli kesk
varapuheenjohtaja Ville Vähämäki ps
jäsen Touko Aalto vihr
jäsen Timo Heinonen kok
jäsen Eero Heinäluoma sd
jäsen Kauko Juhantalo kesk
jäsen Toimi Kankaanniemi ps
jäsen Krista Kiuru sd
jäsen Esko Kiviranta kesk
jäsen Elina Lepomäki kok
jäsen Mika Lintilä kesk
jäsen Mats Nylund r
jäsen Sari Sarkomaa kok
jäsen Sami Savio ps
jäsen Kari Uotila vas
jäsen Pia Viitanen sd
varajäsen Timo Harakka sd
varajäsen Lasse Hautala kesk
varajäsen Anne Kalmari kesk
varajäsen Mika Niikko ps
varajäsen Eero Suutari kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Ilkka Lahti

VASTALAUSE 1 /sd

Perustelut

Hallituksen esitys riitelee hallitusohjelman kanssa

Esityksessä ehdotetaan tuloverolakiin säännöstä niin sanotusta yrittäjävähennyksestä. Elinkeinotoiminnan, maatalouden ja porotalouden tuloksesta vähennettäisiin verotuksessa viisi prosenttia. Vastaava vähennys koskisi myös metsätalouden pääomatuloja.

Esityksen perusteluissa viitataan hallitusohjelmaan, jonka mukaan Suomesta on tehtävä kilpailukykyisempi myös yrittämisen, omistamisen ja investoimisen verotusta uudistamalla. Tähän liittyen yritysmuodoille, joita vuonna 2014 toteutettu yhteisöveron alennus ei koskenut, otetaan käyttöön yrittäjävähennys.

"Yrittäjävähennys" on kuitenkin ristiriidassa suhteessa verotuksen kärkihankkeeseen, jonka mukaan verotuksen perusperiaate on laaja veropohja ja matalat verokannat. Verojaoston kuulemat asiantuntijat ovat todenneet, että "yrittäjävähennys" nakertaa veropohjaa ja monimutkaistaa verotusta entisestään. Malli, jossa jostain tulosta vain osa olisi veronalaista, olisi verojärjestelmässä poikkeuksellinen ja tietenkin kyseenalaistaa itse verokannan määräytymisen oikeellisuuden. Laajasti todetaan, että yhteisöverotus on liian monimutkaista, mutta hallitus tekee siitä entistä vaikeaselkoisempaa. Asiantuntijakuulemisessa on todettu, että verotuksen asiantuntijaryhmät — joista merkittävimpänä Hetemäen työryhmä vuodelta 2010 — eivät ole esittäneet yrittäjävähennystä. Hallituksen esittämä muutos ei siis vastaa asiantuntijoiden verotuksessa kokemaan epäkohtaan, vaan on Suomen Yrittäjät ry:n poliittinen tavoite. Asiantuntijan määritelmän mukaan kyseessä on jollekin taholle suunnattu erityinen veroetu.

Valiokunnan suppea mietintö ei kuitenkaan huomioi asiantuntijoiden lausuntoja, paitsi silloin kun hallituksen esitystä on muutettu palvelemaan erityisryhmien ja etujärjestöjen tarpeita. Näistä lisäkustannuksista ei ole esitetty menoarvioita, vaan todetaan ylimalkaisesti, että "muutoksilla ei ole merkittäviä vaikutuksia valtion verotuottoihin". Kun tehdään miljoonaluokan lisäyksiä muutenkin arvioituihin hyötyihin nähden kalliiseen (yli 120 miljoonan euron) vähennykseen, arviota ei voida pitää riittävänä eikä lisäystä vastuullisena.

Yhtiömuotojen verotuksellisesta yhtenäisyydestä

Hallituksen esitys perustuu virheelliseen oletukseen, että yhteisöveron alennuksen jälkeen muut yhtiömuodot olisivat joutuneet epäedulliseen asemaan, jonka "yrittäjävähennys" korjaisi. Useat asiantuntijalausunnot, jotka mietintö sivuuttaa, pitävät väittämää virheellisenä.

Yhtiömuotojen verotusta ei voi verrata keskenään. Yksityiset elinkeinonharjoittajat ja henkilöyhtiöt välttyvät monilta hallinnollisilta vaatimuksilta, joita osakeyhtiöiltä edellytetään. Ne voivat vähentää 30 % palkkamenoista toimintavarauksena, ja 30 % palkkamenoista lasketaan nettovarallisuuteen, jonka perusteella tehdään jako ansiotulo- ja pääomatulo-osuuteen. Maataloudessa voidaan tehdä tasausvaraus ja metsätaloudessa metsävähennys ja menovaraus. Eri yritysmuo-

doissa on eri veropohja. Hallituksen esitysksessä todetaan (s. 12), että verojärjestelmien ero "perustuu yritysmuotojen toiminnan erilaisuuteen eikä verotuksessa voida saavuttaa täyttä tasapuolisuutta järjestelmän rakenteita muuttamatta."

Lausunnossaan lakiluonnokseen Valtion taloudellinen tutkimuslaitos esittikin, että yhtiöverotuksen mahdollisia muutoksia tarkasteltaisiin kokonaisuutena eikä toteutettaisi irrallista ja järjestelmää monimutkaistavaa toimenpidettä, jonka vaikutuksia ei ole tarkkaan arvioitu.

Hallituksen esityksessä myönnetään monissa kohdissa, että eri yhtiömuotojen verotuksen erot johtuvat yhtiöiden toiminnan eroista. Elinkeinonharjoittajien ja henkilöyhtiöiden tulot eivät poikkea palkkatuloista, niissä tulonmuodostus on pienempää kuin keskimäärin osakeyhtiöissä, liikevaihdon kasvaessa osakeyhtiö on tarkoituksenmukaisempi.

Asiantuntijakuulemisessa on ilmennyt, että erityistä jännitettä eri yhteisömuotojen välillä ei ilmene, koska verovelvolliset voivat yleensä vapaasti valita yritysmuotonsa. Mikään ei estä yrittäjää optimoimasta verotustaan siirtymällä henkilöverotuksesta osakeyhtiöverotukseen. Vaikka on totta, että Suomen yrityskenttä on osakeyhtiövaltainen, ei ole mitenkään perusteltu, miksi se olisi ongelma.

On harhaanjohtavaa ja tarkoituksenmukaista väittää, että yhteisöveron alennus olisi johtanut osakeyhtiön voiton verotuksen alentumiseen. Samaan aikaan näet osinkoverotusta kiristettiin. Osakeyhtiön voiton verotuksessa yhtiön verotus ja osakkaan verotus muodostavat kokonaisuuden. Hallituksen esityksessäkin (s. 12) todetaan, että "listaamattoman osakeyhtiön luonnolliselle henkilölle jakaman voiton kokonaisverorasitus on nykyisin 26,0—26,8 %." Vain murto-osalla elinkeinonharjoittajista tai henkilöyhtiöistä verotus on kireämpää — ja koska se edellyttää täyttä pääomatulo-osuutta ilman palkkamenoista tehtävää varausta, "epäkohta" voi koskea vain hyvätuloisia yksinyrittäjiä.

Hallituksen esityksessä todetaan (s. 13), että "niillä harvalukuisilla vähennyksen piiriin kuluvilla yrityksillä, joiden yritystulo on euromääräisesti katsoen suuri, yritystuloon kohdistuva verorasitus… voi olla suurempi kuin listaamattoman osakeyhtiön jakaman voiton kokonaisverorasitus". Verokantojen ero ei siis ole edes teoreettisesti niin merkittävä ongelma, että tämä lakiesitys olisi perusteltu. Se on "harvalukuisille yrityksille" tarjottu veroetu.

Oikea vertailu on ansiotulovero

Ylivoimainen enemmistö "yrittäjävähennykseen" oikeutetuista ei maksa läheskään 26—26,8 prosentin veroa, saati pääomaveron alemman kannan mukaista 30 prosenttia, joka olisi ansiotuloverotusta edullisempi, jos vuosiansiot ylittävät 39 000 euroa.

Hallituksen esityksestä ilmenee, että valtaosalla elinkeinonharjoittajista (77 %), henkilöyhtiöistä (79 %) ja maataloudenharjoittajista (77%) tulos jää alle 30 000 euron.

Näin pienillä tuloilla ansiotuloverotus on edullisempi suurelle valtaosalle "yrittäjävähennykseen" oikeutetuista. Hallituksen esityksen mukaan (s.7) elinkeinonharjoittajien tuloista "yli 90

prosenttia", henkilöyhtiöiden osakkaiden tuloista 77 prosenttia ja maatalouden harjoittajien tuloista 55 prosenttia verotetaan ansiotulon mukaan.

"Pienen tulonmuodostuksen ja siihen liittyvän kevyen ansiotuloverotuksen takia pienyritysten verotus on nykyisin selvässä valtaosassa tapauksissa yhteisöverokantaakin, 20 prosenttia kevyempää." (s.7) "Yrittäjävähennykseen" oikeutetuista siis noin kolme neljäsosaa verotetaan ansiotulon mukaan. Esitystä ei voi siis tältäkään osin perustella eri yritysmuotojen erilaisella verotuksella, vaan oikeampaa on vertailla listaamattoman osakeyhtiön jakaman voiton kokonaisverorasitusta ja ansiotuloveroa.

Hallituksen esityksessä todetaan (s. 7): "Ansiotuloverotusta on kevennetty systemaattisesti 1990-luvun puolivälistä lähtien yhteensä noin 10 %-yksiköllä, mikä on keventänyt myös pienyritysmuotojen verotusta. Kevennykset ovat lisäksi kohdentuneet voimakkaammin matalille tulotasoille, joilla valtaosa elinkeinonharjoittajista, henkilöyhtiöistä ja maataloudenharjoittajista toimii."

Asiantuntijakuulemisessa onkin esitetty kysymys, eivätkö ansiotuloverotuksen yleiset kevennykset riitä, ja toivottu, että mikäli hallitus haluaa saattaa yrittäjäasemassa työskentelevät edullisempaan verotukselliseen asemaan kuin palkkatulon saajat, tämä olisi tuotava valiokunnan mietinnössä hallituksen esitystä selkeämmin esille. Tämä seikka on sivuutettu mietinnössä.

Tulonjakovaikutukset

"Yrittäjävähennykseen" oikeutetuista saajista 150 000 eli noin puolet tekee alle 10 000 euron tulosta. Mediaanitulo on siis alle 10 000 euroa. Keskiarvoa hallituksen esitys ei kerro. 10 000 euron vuosituloilla veronkevennys on esityksen arvion mukaan 50—150 euroa vuodessa. Tämä summa siis vähennetään verotettavasta tuloksesta, joten kaavamaisesti laskien käteen jäävä tulo 10 000 euron ansiotulosta kasvaa (800—[800*0,95]) 40 euroa vuodessa.

Mitä suurempi on mediaanin ja keskiarvon ero, sitä epätasaisempi on jakauma. Eduskunnan tietopalvelun arvion mukaan "yrittäjävähennyksen" veronkevennyksen mediaani on 175 euroa vuodessa, keskiarvo 430 euroa vuodessa. Ero on merkittävä.

Hallituksen esityksessä todetaan (s. 15), että ehdotetut muutokset lisäävät merkitsevästi tuloeroja Gini-kertoimella mitattuna. Veronkevennys kohdistuu "voimakkaammin harvalukuisiin suurituloisiin yrityksiin ja niiden omistajiin kuin runsaslukuisiin pienituloisiin yrityksiin ja niiden omistajiin".

Eduskunnan tietopalvelun laskelmien mukaan (31.8.2016) lähes puolet "yrittäjävähennyksen" summasta, 55 miljoonaa euroa, menee ylimpään tulokymmenykseen. Kahteen ylimpään desiiliin päätyy 60 prosenttia "yrittäjävähennyksestä", siis 75 miljoonaa euroa.

Paitsi euromääräisesti ylin tulokymmenys hyötyy eniten myös prosentuaalisesti. Ylimmän tulokymmenyksen käteen jäävä tulo kasvaa prosentuaalisesti kaksi kertaa enemmän kuin 8. tulodesiilin. Hyöty kasvaa joka tuloluokassa 1. desiilistä (alimmasta) 10. desiiliin (ylimpään). "Yrittäjävähennys" siis lisää elinkeinonharjoittajien ja henkilöyhtiöiden verotuksen regressiivisyyttä.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2016 vp
Vastalause 1 /sd

Jos tarkoitus on laskea henkilöyrittäjän verotus osakeyhtiön tasalle, se toteutuu siis vain niissä noin 20 prosentissa tapauksista, joissa ansiotulon progressio tai pääomaverona verotettava osuus on suurempi: siis hyvätuloisilla yrittäjillä ja ammatinharjoittajilla.

Esimerkiksi apteekkareiden (jotka toimivat lakisääteisesti yksityisinä elinkeinonharjoittajina) veronkevennys on keskimäärin yli 10 000 euroa eli monikymmenkertaisesti yli keskimääräisen tason. Apteekkariliiton ilmoituksen mukaan apteekkarille jää keskimäärin käteen 5 700 euroa vuodessa. Verotietojen mukaan Suomen suurituloisimman apteekkarin käteen jäävä tulo voi kasvaa 25 000 euroa vuodessa. Muita hyvätuloisia, ammattiaan yritysmuotoisesti harjoittavia ryhmiä ovat yksityislääkärit ja asianajajat.

Toisin kuin mietinnössä, asiantuntijakuulemisissa kiinnitettiin huomiota "yrittäjävähennyksen" epätasaiseen ja epäoikeudenmukaiseen jakautumiseen. "Viiden prosentin verovapauden antaminen yksinoikeudesta nauttiville apteekkareille ei varmaankaan ole poliittisen päättäjän ensisijaisena motiivina."

"Yrittäjävähennys" kohdentuu siten, että se ei käytännössä auta pienituloista yrittäjää, mutta antaa ennestään suurituloiselle yrittäjälle huomattavan suuren, vastikkeettoman lahjan.

Yrittäjyyden kannustimet, työllisyys- ja kasvuvaikutukset

Hallituksen esityksen "tavoitteena on hallitusohjelman linjausten mukaisesti kannustaa yritystoiminnan harjoittamiseen." Kuitenkin HE:n sivulla 12 todetaan, että "ehdotetulla vähennyksellä ei arvioida olevan merkittäviä yritystoimintaa kasvattavia tai yrittäjyyttä lisääviä vaikutuksia".

Koska suurella valtaosalla "yrittäjävähennyksen" saajista käteen jäävä tulo lisääntyy alle 100 euroa vuodessa, kannustin yritystoiminnan aloittamiseen tai jatkamiseen on olematon.

"Yrittäjävähennys" ei myöskään kannusta eniten hyötyviä ammatinharjoittajia yrittäjyyteen. He toimivat hyvätuloisessa asiantuntija-ammatissa, joka voisi olla ja useilla aloilla onkin palkkatyötä. Vaikka toiminta on yritysmuotoista, he eivät kanna varsinaista yrittäjäriskiä.

Sen sijaan "yrittäjävähennys" vahvistaa entisestään kannustinta tulonmuuntoon palkkatyösuhteesta ammatinharjoittajaksi.

Valiokunnan mietinnön mukaan työllisyysvaikutuksista on esitetty "erisuuntaisia näkemyksiä". Sekä hallituksen esityksessä että kirjallisissa lausunnoissa myönteisiä työllisyysvaikutuksia ei kuitenkaan pidetä todennäköisinä eikä kasvuvaikutuksia millään tavalla merkittävinä.

Hallituksen esityksessä (s.12.) pidetään kasvuvaikutuksia "mahdollisina", mutta "kokonaisuutena arvioiden todennäköisesti maltillisina" niissä noin 5 000 yrityksessä, joiden tulos on yli 100 000 euroa vuodessa. Kun nämä yritykset ja niiden omistajat saavat ehdotuksesta kymmenien miljoonien eurojen hyödyt, voidaan todeta, että työllisyys- ja kasvusijoituksena "yrittäjävähennys" on täysin väärä ja kallis keino.

Valtiovarainministeriön vastaus asiantuntijalausuntoihin kiteyttää: "Näyttää ilmeiseltä, että vähennyksellä saavutettavat yritystoiminnan kasvuvaikutukset jäisivät useimpien yritysten kohdalla vähäisiksi."

Metsänomistamisen rinnastaminen yrittäjätoimintaan

Lakiesityksessä pidetään metsätaloutta virheellisesti yritystoimintana (s. 8), vaikka metsätulo on pääomatuloa eikä yrittäjätuloa. Metsän omistaminen tulee rinnastaa sijoitustoimintaan.

On erittäin ongelmallista, että omaisuustuloa kohdellaan yrittäjätulon kaltaisesti, vaikka toiminnan luonne, tulonmuodostus ja verotus poikkeavat toisistaan. Näin ollen metsätuloon ei pitäisi kohdentaa "yrittäjävähennystä".

Metsätulo (puun myyntitulo) on pääomatuloa, jossa tappioita ja kuluja ei kohdenneta erikseen tulolajiin, vaan ne voidaan vähentää muista pääomatuloista.

Mietinnön perustelu, että sen lisäksi, että "yrittäjävähennys" tehdään yhdenmukaisesti myös metsänomistajille, tappiollisen metsätalouden harjoittajien verotus ei saa kiristyä, on kestämätön. Valiokunnan tekemä muutos tarkoittaa, että yrittäjävähennys pienentää aina metsätalouden positiivista tuloa, mutta tappiot eivät pienennä yrittäjävähennystä. Valtiovarainministeriö toteaa vastauksessaan, että "metsätalous saa yrittäjävähennyksen paremmin ehdoin kuin muu yritystoiminta" — tai varsinainen yritystoiminta.

Kun lisäksi hallituksen esitys metsälahjavähennykseksi huojentaa muutenkin metsäverotusta, on saatava etu kohtuuton. Pääoma- ja yrittäjätulojen keskinäinen rinnastus heikentää verojärjestelmän logiikkaa.

Yhteismetsien osalta on syytä yhtyä valtiovarainministeriön näkemykseen: "Ei ole verotukseen perustuvia syitä myöntää yrittäjävähennystä yhteismetsille, koska näiden verotus on jo nykyisin kevennettyä."

Yhteenveto

"Yrittäjävähennys" on perusteltu virheellisellä vertailulla eri yritysmuotojen verotusten välillä. Lisäksi se vertaa virheellisesti elinkeinonharjoittajien ja henkilöyhtiöiden osakkaiden verotusta osakeyhtiön osakkaiden verotukseen, vaikka suuren valtaosan tulot verotetaan ansiotuloverotuksessa.

"Yrittäjävähennys" ei kohdistu pienituloisiin yrittäjiin, vaan palkitsee kohtuuttomasti suurituloisia yrittäjiä. Sen kannustinvaikutukset yrittämiseen ovat olemattomat.

Nykyisessä valtiontalouden tilanteessa peräti 123 miljoonan euron verotulon menetys, jolla ei ole sanottavia työllisyys- tai kasvuvaikutuksia, on vastuuton. Metsänomistamisen rinnastaminen yritystoimintaan ei ole perusteltua.

Valiokunnan mietintö VaVM 29/2016 vp
Vastalause 1 /sd

Sama panostus tulisi kohdentaa pieni- ja keskisuuriin yrityksiin, niiden toimintaedellytysten parantamiseen, aitoon yrittäjyyden ja yrittämisen kannustamiseen, työllisyyteen ja kasvuun. Paljon tehokkaampia toimia olisivat ensimmäisen ulkopuolisen työntekijän palkkauskulujen lisävähennysoikeus (LA 107/2016 vp), joka auttaisi ennen kaikkea yksinyrittäjiä, sekä yrityksen arvonlisäverovelvollisuuden alarajan korottaminen nykyisestä 10 000 euron liikevaihdosta 30 000 euron liikevaihtoon.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotus hylätään,

että hyväksytään kaksi lausumaa. (***Vastalauseen lausumaehdotukset***)

Vastalauseen lausumaehdotukset

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömiin toimenpiteisiin pienyrittäjiä hyödyttävän ensimmäisen työntekijän palkkauskulujen lisävähennyksen valmistelemiseksi.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus hakee neuvoston direktiivin (2006/112/EY) 395 artiklan mukaista poikkeuslupaa yritysten arvonlisäverovelvollisuuden alarajan nostamiseksi 10 000 euron liikevaihdosta 30 000 euron liikevaihtoon.

Helsingissä 25.11.2016

Timo Harakka /sd
Krista Kiuru /sd
Pia Viitanen /sd
Eero Heinäluoma /sd

VASTALAUSE 2 /vihr

Perustelut

Hallituksen esittämä 5 %:n yrittäjävähennys on tarkoitettu tukemaan yrittäjyyttä sekä ulottamaan yhteisöveron taannoisesta alentamisesta koituneita hyötyjä vastaavalla tavalla myös henkilöyritysten puolelle. Huomattava osa pien- ja mikroyrityksistä on henkilöyrityksiä, jotka ovat työllisyyden parantamisen kannalta avainasemassa.

Tasaisen, kaavamaisen yrittäjävähennyksen huono puoli on se, että hyöty kasaantuu suurille ja hyvin menestyville henkilöyrityksille, kuten esimerkiksi apteekeille, lakiasiaintoimistoille ja vastaaville.

Tulonjakovaikutusten tasaamiseksi yrittäjävähennykselle tulisi asettaa katto 50 000 euron kohdalle. Kaikki henkilöyritykset siis saisivat vähennyksen tuohon rajaan saakka, mutta yli 50 000 euron tuloksen osalta 5 %:n yrittäjävähennystä ei enää myönnettäisi. Tämä leikkaisi yrittäjävähennyksen hyötyjä kaikkein parhaiten menestyviltä yrityksiltä, mutta kannustevaikutus säilyisi muissa yrityksissä hallituksen esittämän suuruisena. Eduskunnan tietopalvelun laskelmien mukaan tämä malli lisäisi verotuloja 23 milj. eurolla.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että hyväksytään yksi lausuma. ***(Vastalauseen lausumaehdotus)***

Vastalauseen lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että hallitus täydentää esitystään asettamalla yrittäjävähennykselle 50 000 euron katon.

Helsingissä 25.11.2016

Touko Aalto vihr

VASTALAUSE 3 /vas

Perustelut

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tuloverolakia. Lakiin otettaisiin säännös niin sanotusta yrittäjävähennyksestä: yksityisten elinkeinonharjoittajien (toiminimet, avoimet ja kommandiittiyhtiöt), sekä maatalous- ja poroyrittäjien tuloksesta vähennettäisiin verotuksessa viisi prosenttia, kun tulos otetaan huomioon luonnollisen henkilön tai kuolinpesän verotuksessa. Metsätalouden verotuksessa otettaisiin huomioon vastaava vähennys. Toisin sanoen elinkeinon tulosta 95 prosenttia olisi yrittäjälle veronalaista ja viisi prosenttia kokonaan verovapaata. Tämän jälkeen yrittäjän veronalainen tulo jaettaisiin nykyiseen tapaan yrittäjän ansio- ja pääomatuloksi.

Esityksen tavoitteena on hallitusohjelman linjausten mukaisesti kannustaa yritystoiminnan harjoittamiseen. Yhteisöveroa alennettiin vuonna 2014, ja nyt on tarkoitus saattaa muut yritysmuodot "samalle viivalle".

Tavoite yrittäjyyden tukemisesta on erittäin kannatettava. Pienyrittäjien ja itsensätyöllistäjien määrän kasvu on ollut yksi voimakkaimpia työ- ja talouselämän trendejä 2000-luvun aikana. Useimmat Suomen 300 000 yrityksestä ovat alle 10 hengen pienyrityksiä. Itsensätyöllistäjiä on jo noin 180 000. Pienyrittäjien erityistilanteen huomioiminen on jäänyt muiden poliittisten kysymysten jalkoihin esimerkiksi eläkejärjestelmästä, sosiaali- ja työttömyysturvasta, verotuksesta tai yritystuista keskusteltaessa.

Vaikka hallituksen tavoite on oikea, ei samaa voi sanoa sen valitsemasta keinosta. Yrittäjävähennys on kallis, tehoton ja eriarvoistava uudistus.

Yrittäjävähennyksen hinta, yli 120 miljoonaa euroa, on suuri suhteessa sen vaikutuksiin, jotka hallituksen esitykseen sisältyvien vaikutusarvioidenkin mukaan olisivat epävarmoja ja vaatimattomia. Esitys myös lisäisi tuloeroja, sillä siitä hyötyisi lähinnä yrittäjien pieni ja suurituloisin vähemmistö. Yli 40 prosenttia (53 miljoonaa euroa) veronkevennyksestä kohdistuisi ylimpään tulokymmenykseen ja jo selvästi yli puolet (73 miljoonaa euroa) kahteen ylimpään desiiliin. Tavalliselle pienyrittäjälle hyödyt jäisivät vaatimattomiksi. Neljällä viidestä henkilöyhtiöstä vuotuinen tulo jää alle 30 000 euron. Hallituksen arvion mukaan mahdollista, joskin epävarmaa ja maltillista kasvua voisi tapahtua lähinnä yli 100 000 euron tulosta tekevissä henkilöyrityksissä, joita on noin 5 000.

Yrittäjävähennys myös kaventaisi veropohjaa ja monimutkaistaisi tarpeettomasti verojärjestelmää. Erilaisten tulojen verotus eriytyisi toisistaan yhä enemmän.

Lisäksi on huomattava, ettei henkilöyritysten verotus pääsääntöisesti ole "epäreilumpaa" kuin osakeyhtiöiden. Kuten hallituksen esityksen perusteluissa todetaan: "Valtaosa pienyritysten tuloksesta verotetaan ansiotulona. Elinkeinoharjoittajilla keskimäärin yli 90 prosenttia ja henkilöyhtiöiden osakkailla noin 77 prosenttia tuloksesta verotettiin ansiotulona verovuonna 2014. Ansiotulojen verotus on kevyttä matalilla ja keskisuurilla tulotasoilla, joille pienyritykset valtaosin sijoittuvat. Pienen tulonmuodostuksen ja siihen liittyvän kevyen ansiotuloverotuksen takia

pienyritysten verotus on nykyisin selvässä valtaosassa tapauksista yhteisöverokantaakin, 20 prosenttia, kevyempää. Ehdotetusta vähennyksestä hyötyisivät euromääräisesti eniten harvalukuiset suurituloiset yritykset, joilla yritystoiminnan tuottama tulo verotetaan suureksi osaksi ansiotulona. Myös suurituloiset yritykset, joiden tulo verotetaan pääosin pääomatulona, hyötyisivät."

Verotuksellisen oikeudenmukaisuuden näkökulmasta on syytä huomioida myös se valiokunnan kuulemisissakin esiin tuotu seikka, että henkilöyhtiöillä ja maatalousyrittäjillä on käytössään erilaisia tuloksentasauskeinoja — kuten toimintavaraus, maatalousyrittäjien tasausvaraus sekä metsätalousyrittäjien menovaraus ja metsävähennys — jotka osaltaan kompensoivat hallituksen esityksen perusteluissa mainittua eroa osakeyhtiöiden ja muiden elinkeinonharjoittajien veroasteissa. Veroasteiden vertailussa tulee huomioida myös nämä veropohjien erot.

Viimeisen vuosikymmenen aikana valtaosa uusista työpaikoista on syntynyt pk-yrityksiin ja erityisesti pienimpiin, alle viiden henkilön yrityksiin. Pienyrittämisen helpottaminen ja ensimmäisen työntekijän palkkauksen tukeminen näkyvät siten myös työllisyystilastoissa.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että lakiehdotus hylätään,

että hyväksytään yksi lausuma. ***(Vastalauseen lausumaehdotus)***

Vastalauseen lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee seuraavat pienyrittäjien asemaa helpottavat toimenpiteet: arvonlisäverovelvollisuuden alarajan tuntuva korottaminen, ensimmäisen työntekijän palkkausta helpottava automaattinen palkkatuki sekä työttömyysturvan, pienimuotoisen yrittämisen ja palkkatyön yhteensovittamisen helpottaminen esimerkiksi yhdistelmävakuutuksen avulla.

Helsingissä 25.11.2016

Kari Uotila vas